

RETORIKENS BEPRÖVANDE ERFARENHET UR YRKESVERKSAMMA LÄRAR- OCH SJKSKÖTERSKEHANDLEDARES PERSPEKTIV

Jörgen Dimenäs, Margereth Björklund,
Kristin Häggkvist, Ingamay Larsson, Annika Malm,
Monica Rundgren & Agneta Welin Mod

ABSTRACT

This study aims to investigate the concept of proven experience, which is being increasingly used and emphasised in documents relating to the education of student teachers and nurses as well as in the training of these two professions. The study is aimed at academic vocational training (AVT) and is based upon interviews with the tutors of student teachers and nurses during their periods of AVT. The purpose of this study is to understand what constitutes the essence of proven experience, arising from the verbal statements given by AVT tutors in the field. The conclusion of this study is that the concept of proven experience should be considered at three levels: experience, tested experience and proven experience. Furthermore, those who use it without further consideration should understand the complexity of the concept. From a critical perspective it seems that government agencies use a concept that we assume is more characterised by ideological rhetoric than by conceptual preciseness.

Keywords: experience, tutoring, AVT, Teacher education, Nurse education

INLEDNING

Högskolelagen (SFS, 1992, 1:a kap § 2) fastslår att all högskoleutbildning skall vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. I föreliggande studie fokuseras begreppet beprövad erfarenhet, ett begrepp som är nära knutet till yrkesutbildningar och därmed såväl akademi som verksamhet. I olika yrkesutbildningar, inte minst inom lärar- och sjuksköterskeutbildningen, har emellertid dualismen mellan den akademiska respektive den verksamhetsförlagda delen av olika yrkesutbildningar uppmärksamats (Rosenqvist, 2004). Detta ställt i relation till att såväl lärar- som sjuksköterskeutbildningarna i ett relativt sent skede har blivit en del av den akademiskt inriktade högskolevärlden. Denna införlivning är ett relevant fenomen att studera ur såväl ett akademi- som ett verksamhetsutövande perspektiv. Begreppet beprövad erfarenhet betonas i flera olika sammanhang och används i dokument rörande såväl yrkesutövningen, som under de högskoleförlagda delarna i utbildningen till lärare och sjuksköterska och utgör därmed en central fråga i hela utbildningen. Högskolelagens föreskrifter kan tolkas som att studenterna skall ges möjlighet till att få en beredskap att möta förändringar i sitt kommande yrkesliv. De ges exempelvis under studierna möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållnings-sätt samt upptäcka egna förmågor och färdigheter, vilka behövs då de skall urskilja, formulera, hantera och lösa problem, komplexa frågeställningar, företeelser och situationer. De förväntas också lära sig att utveckla självständighet vad gäller att initiera eller vara delaktiga i forsknings- och utvecklingsarbeten. I skrivningar kring exempelvis lärarutbildningen heter det att 'den på vetenskap grundade kunskapen skall ges utrymme att möta den beprövade erfarenheten' (Regeringskansliet, 1999, s. 17). Vi kan därmed anta att beprövad erfarenhet och vetenskaplig grund tillsammans förväntas skapa en bättre grund för lärarutbildningen och överbrygga de kvalitetsproblemen som den gamla seminarietraditionen tidigare kritiserats för. Även i Skollagen (SFS, 2010) betonas numera att undervisningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Det har således skett något vilket också skolor i Sveriges olika kommuner måste förhålla sig till (Alerby, Arnqvist, Fryk, Hansson, Kroksmark, Pramling, Nordenfors, Robertsson & Wallerstedt, 2010). Levi (1997) och Segersten (2011) diskuterar begreppet beprövad erfarenhet och då kopplat till

JÖRGEN DIMENÄS fil. dr och lektor i pedagogik,
Institutionen för pedagogik, Högskolan i Borås
501 90 Borås
E-post: jorgen.dimenas@hb.se

MARGERETH BJÖRKLUND dr Ph i folkhälsa, leg. sjuksköterska,
lektor i omvårdnad, Högskolan Kristianstad

KRISTIN HÄGGKVIST fil. mag, Högskolan i Borås

INGAMAY LARSSON fil kand, universitetsadjunkt, Högskolan i Borås

ANNIKA MALM fil kand, universitetsadjunkt, Högskolan i Borås

MONICA RUNDGREN fil kand, universitetsadjunkt, Högskolan i Borås

AGNETA WELIN MOD fil mag, universitetsadjunkt, Högskolan i Borås

en vårdkontext och menar att det saknas en klar definition. Levi argumenterar för en ståndpunkt som att allt som fordras för en god sjukvård och som inte ryms i begreppet vetenskap, möjligen läggs i begreppet beprövad erfarenhet. Detta kan exempelvis utgöras av konsensus, behandlingstraditioner, professionellt omdöme, sunt förnuft, klinisk blick, lyhördhet och personliga värderingar. Segersten hävdar att när det gäller forskning som saknas eller områden som kanske inte låter sig utforskas benämns dessa som beprövad erfarenhet.

Begreppen vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet används ibland som synonyma med begreppen akademi respektive verksamhetsutövning och begreppen teori respektive praktik. Företrädare sätter ofta och av olika anledningar det ena eller det andra i förgrunden. Ibland uppstår det ett makt- och konfliktperspektiv där det å ena sidan hävdas att yrkesutbildningar som de två nämnda skall vila på ett mer akademiskt perspektiv där vetenskapligheten utgör grunden. I ett motsatt perspektiv hävdas att just yrkesverksamheten själv är den mest centrala delen av utbildningen. Traditionen tycks stark att uppfatta den verksamhetsförlagda utbildning (VFU) som praktik i relation till den akademiska delen av utbildningen, vilken i första hand ses som teori. Att det förekommer ett spänningsfält häremellan är väl beskrivet av exempelvis Schön (1991). Hegender (2007) ställer också frågan i detta avseende om exempelvis mål i läraryrket skall relateras till forskning kring undervisning eller till erfarenheter från undervisning. Samtidigt finns det studier som visar på att exempelvis lärarstudier kan se "bakom" de traditionellt använda benämningarna teori och praktik och uppfattar begreppen på ett integrativt sätt (Dimenäs, 2010). Också Gytz Olesen (2011) ifrågasätter den dominerande syn på förhållandet mellan teori och praxis som traditionellt varit förekommande på såväl lärar- som sjuksköterskeutbildningar, nämligen att man teoretiskt kan dra slutsatser om regler för hur man ska handla i praxis. Han refererar till Bourdieu vilken menar att pedagogers erfarenheter från en social och komplex vardag inte kan upphöjas till vetenskapliga förklaringar. Istället handlar praxis om att utgå från det egna praktiska sinnet, habitus, och sin egen intuition. Enligt Bourdieu existerar vetandet på olika nivåer. Den grundläggande nivån är utövandet av vardagspraxisen som antingen kan vara reflekterad praktisk erfarenhet eller icke-reflekterad intuition. På den här nivån handlar det om praxis utan teori här och nu. Nästa nivå av vetande består av mentala attityder och kombinationer av idéer som ett resultat av reflektioner över handlingar. Det handlar om teorier för praxis i form av idéer och förslag till handling. Den sista nivån av vetande är vetenskapen vars uppgift är att förstå det som varit och det som är. Vi tolkar det som en kritisk inställning till att se integrativt på exempelvis begreppen vetenskap och beprövad erfarenhet och att bilden av det som kan relateras till den beprövade erfarenheten erbjuder många perspektiv och tolkningar. När det exempelvis gäller läraryrket har den svenska staten angett att det inom högskoleutbildningens ram skall finnas VFU och man har också ställt resurser till förfogande därefter. Även i sjuksköterskeutbildningarna utgör VFU stor del. Föreliggande studie fokuserar på den verksamhetsförlagda delen av dessa två utbildningar och grundar sig på intervjuer med yrkesutövande handledare under lärar- och sjuksköterskeutbildningens verk-

samhetsförlagda del. Syftet med studien är att utifrån VFU-handledares kontext och beskrivningar, förstå vad som utgör kärnan i begreppet beprövad erfarenhet.

I studien utgör begreppet beprövad erfarenhet den centrala delen av analysen. Ordet innebär också en relation till begreppet erfarenhet och något vilket är prövat. Dessa skall i sammanhanget ses som dimensioner av beprövad erfarenhet. Utgångspunkten är ett antagande att såväl yrkesverksamma lärare och sjuksköterskor som politiska beslutsfattare och forskare inom respektive discipliner har olika tolkningar av begreppen erfarenhet, prövad erfarenhet och beprövad erfarenhet. Trots olika förståelse av vad begreppen står för används de och tillskrivs en avsevärd vikt. När det gäller den del av utbildning för respektive yrke som är högskoleförlagd används gärna begreppet vetenskap och avser då av forskningen belagd teori. Forskningsresultat blir då också huvudfokus i högskolor och universitetets undervisning. På motsvarande sätt kan då den verksamhetsförlagda delen av högskolors och universitetets utbildningar på samma sätt relateras till de tre nämnda erfarenhetsbegreppen. Frågan är om dessa begrepp på samma sätt kan underställas samma krav på systematisk och kritikerbedömda handlingar och utsagor som i forskningens namn kan antas ske under den högskoleförlagda delen av utbildningen? Inte minst blir frågan speciellt intressant när handledning av lärar- och sjuksköterskestudenter ofta görs av en yrkesverksam expert under studentens VFU. Studenten ges handledning av en handledare vilken själv kan antas ha utvecklats från novis till nivåerna avancerad nybörjare, kompetent, skicklig och slutligen uppfattas som expert (Benner, 1993). Hattie (2009) visar i sin metastudie att det finns en effektskillnad mellan läraren som novis och läraren som expert. Experten har förmåga att tolka läromaterial, samt att pröva alla tillgängliga undervisningsstrategier. Vidare kan hon återta information i strukturerad form och med större beslutsamhet. Novisen siktar istället på att producera data, och undervisningen går i högre grad ut på 'trial and error'. En viktig skillnad mellan novisen och experten är att det är medveten träning/tillämpning snarare än erfarenhet som spelar störst roll för att förbättra prestationer.

ORIENTERING I FORSKNINGSFÄLTET

I begreppet erfarenhet ligger hur människor upplever sina liv och utformning av detta ihop med relationer inom familjen, på fritid, skola eller arbetsplats (Bron & Wilhelmsson, 2005). När vi får kunskap om världen runt om oss sker ett transformativt lärande genom att erfarenhet och lärande blir en realitet (Bowden & Marton, 1998). Att skaffa, eller göra oss erfarenhet, synliggör en process av att erfarenhet kan förändras och med nya erfarenheter, kunskaper och färdigheter kan den tidigare erfarenheten få en ny innebörd för individen. Erfarenhet kan värderas som lång, kort, god eller dålig och kan anses som en hjälp och resurs mot att utveckla sitt lärande, eller utgöra en belastning och bromsa möjligheterna till att lära. I det senare ses en risk i att ompröva sina erfarenheter och därför värjer man sig för att förstå dem på ett nytt sätt. Ett lärande är inte detsamma som att göra erfarenheter, det handlar om mycket mera, som en upplevelse eller upptäckt som kan vara både

emotionellt laddad och kognitiv meningsbärande (Bron & Wilhelmsson, 2005). Upplevelserna är individuella och unika trots att mycket kan vara gemensamt för studenterna när de medverkar vid föreläsningar, seminarier, grupparbeten eller diskussioner. Tillsammans med studiekamrater kan de även uppleva ett informellt lärande, och genom ett medvetet reflekterande kan detta leda vidare till vad det innebär att lära d.v.s. ett metalärande (ibid.). Erfarenheter och kunskaper gör att vi inte okritiskt tar till allt vad vi ser och hör, och tillsammans utgör de grunden för människors meningsskapande och är konstruerade i den sociala interaktionen där den getts innebörder i samspel med andra (Wilhelmsson, 2001).

Enligt Nationalencyklopedin (2005) kan begreppet beprövad erfarenhet förstås som något vilket en längre tid har prövats. Om begreppet erfarenhet används finns i regel ingen tidsfaktor angiven utan begreppet kan mer förstås som enstaka händelser eller situationer vilka man erfarit på olika sätt. Beprövad erfarenhet skrevs in först i 1992 års högskolelag (SFS, 1992) och med ett jämbördigt förhållande till den vetenskapliga- och konstnärliga grunden. Enligt Eriksson (2009) råder en enighet kring betydelsen av vetenskaplig och konstnärlig grund men inte kring beprövad erfarenhet. Kritiken handlar om att man inte kan kvalitetssäkra den på samma sätt som vetenskaplig grund och dess kunskap betraktas inte som en kunskapskälla inom akademien. I högskolepolicytexternas beskrivningar beskrivs den beprövade erfarenheten som mer 'omfattande' på ett sätt som 'överstiger' eller har en 'djupare innebörd' än erfarenhet. Att det förekommer många olika tolkningar av begreppet hänger samman med att den inte har preciserats i högskolelagen. I Högskoleverkets (2011) svensk-engelska ordbok översätts däremot beprövad erfarenhet med 'proven experience' och 'best practice' med anmärkning: 'Erfarenhet som inhämtats i professionell verksamhet kan formuleras och prövas, så kallad beprövad erfarenhet'. I betänkandet för lärarutbildningen (Regeringskansliet, 1999) betonas exempelvis vikten av beprövad erfarenhet utifrån kvalitetsaspekten.

Lärarna i lärarutbildningen skall – precis som alla andra lärare vid högskolan – bidra till att utbildningen vilar på vetenskaplig eller konstnärlig grund samt på beprövad erfarenhet. Samtidigt förväntas lärarna i lärarutbildningen indirekt, d.v.s. via de lärarstudenterna de utbildar, bidra till att lärarutbildningen också utgör ett medel för att förverkliga samhällets intentioner med skolan. Det innebär dubbla uppdrag som kommittén menar skall förenas (Regeringskansliet, 1999, s. 279).

Enligt Eriksson (2009) så ställer man krav på en förändrad lärarutbildarkompetens som i sin tur kräver flexibilitet, kreativitet och förnyelse vad gäller undervisning och handledning. Kvalitetsaspekten är här också direkt relaterad till lärarstudenters lärande och dess relevans för yrkesverksamheten. Studenten ska ges möjlighet att reflektera över sin och VFU-handledarens undervisning. Vi tolkar detta som att VFU-handledarens yrkespraktik för såväl lärar- som sjuksköterskestudenter är en viktig utgångspunkt för teoretisering och kunskapsbildning och för att kunna ge möjligheter till en djupare förståelse för respektive yrkesverksamheten.

Schön (1991) relaterar beprövad erfarenhet till den så kallade tysta kunskapen där skickliga handlingar i yrkesutövningen är svåra att verbalt formulera. Schön

myntar också begreppen reflection-in-action och reflection-on-action som betydelsefulla när det gäller att formulera händelser i verksamhetsutövning till kunskap. Erlandson och Beach (2008) menar i sin kritik av just Schön att begreppet reflection-in action egentligen alltid är en fråga om reflection-on-action. Begreppen är på intet sätt nya utan diskussionen kring praktisk och teoretisk kunskap har sina rötter redan från Platons tid. Hartman (2005) beskriver beprövad kunskap som både person- och situationsbunden, det vill säga en typ av tyst kunskap vars intuitiva karaktär resulterar i intuitivt styrda handlingar som i sig är odiskutabla. Han menar att den är svår att formulera och svår att utsätta för rationella bedömningar. Den beprövade erfarenheten är inte generaliserbar. Han varnar för att i "pedagogiska praktiker" dra generella slutsatser om utbildning ur den egna beprövade erfarenheten, vilket inte denna erfarenhet ger underlag för. Gustavssons (2004, s. 18) argumenterar för att beprövad erfarenhet handlar om intuition, en sorts 'praktisk klokhet', en kunskap som inte direkt kan relateras till vetenskap, men att som yrkesutövare vet man vad som är bäst att göra i olika situationer. Den är komplex och kan kopplas till gott omdöme och praktisk handlag där det personliga har stor betydelse. Han anser att lärarstudenten ska kombinera VFU-handledarens beprövade erfarenheter med universitetets vetenskapsteoretiskt grundade kunskap. Andra forskare (Lindberg, 1995; Franck, 2000) betonar att beprövad erfarenhet handlar om en form av kollektiv erfarenhet som delats av flera. Lindberg (1995) menar att det inte finns någon färdig beprövad erfarenhet i form av en enhetlig kunskapsmassa som exempelvis lärarutbildare kan utgå från, utan att beprövad erfarenhet kan lyftas fram i samtal. Han är också skeptisk till att betrakta enskilda lärares personliga erfarenhet som en beprövad erfarenhet. Enligt Franck (2000) kan det benämnas beprövad erfarenhet om densamma varit kommunicerad, kritisk granskad utifrån yrkesrelevanta kriterier, samt värderad i samhällliga, yrkesrelevanta, och etiska normer.

Josefsson (2001) lyfter fram kritisk reflektion som ett kriterium för att studenters erfarenhet ska omvandlas till beprövad erfarenhet, 'erfarenhet utan reflektion är bara händelser' säger hon. Hon menar att det är den beprövade kunskapen som är så viktig i utbildningen och yrkesutövningen och det som förenar teori och praktik. Då studenten får beskriva sina erfarenheter genom att skriva om sina upplevelser, problematisera och reflektera kring detta tillsammans med andra, först då kan studenter utveckla sina erfarenheter till beprövade erfarenheter.

Krokmark (2010) menar att beprövad erfarenhet för lärare är ett begrepp som identifierar kunskaper om skola och utbildning som inte är forskningsgrundande. Han tillägger dock att lång erfarenhet kan leda fram till att någon eller några allmän-giltiga antaganden kan göras eller att konklusioner kan dras om skolans grundbegrepp som är undervisning, lärande och kunskap. Inom vårdsektorn menar Wallentin, Mossberg, Eckerlund, Jacobsson, Rane & Hernborg (2007), att beprövad erfarenhet innebär metoder vilka används och anses vara verksamma. De menar att begreppet står för något som ligger utanför det exakta och vetenskapliga, och som inte är kvantifierbart, och de översätter det med empirisk kunskap. De betonar att om evidens saknas måste beprövad erfarenhet i form av kollektiv erfarenhet

styra det läkarna gör, och betonar att det är viktigt att vara skeptisk mot den individuella erfarenheten. Wallentin och Rane (2007) resonerar om prövad erfarenhet och menar att det är ofta tester av väletablerade metoder, och att det står för kvalitetssäkring/vårdutveckling. Det kan handla om läkemedelsstudier, blodtryckstagningar, kontroll av apparatur och jämförelser mellan sjukhus. Ett annat område är omvårdnadsmetoder, men gränsen mellan klinisk prövning och kvalitetssäkring är suddig och bör protokollföras, men det finns inget krav på detta. Lönnheden och Olstedt (2005) menar att lära sig vara en reflekterande praktiker är det första steget mot beprövad erfarenhet samt att en grupp av människor kommer samman som har likartade erfarenheter, arbetsuppgifter och kompetens. De menar att några kriterier skall uppfyllas; att erfarenheten skall vara kommunicerbar, att den helst skall vara dokumenterad, och kritisk granskad utifrån kriterier som är relevanta för det aktuella yrkesområdet. Dessutom skall den vara värderad utifrån samhällsliga, yrkesrelaterade och etiska värderingsnormer. Molander (1996) och Bengtsson (1995) betonar just reflektionen och yrkesutövarens sätt att ta ett steg tillbaka och distansera sig från händelsen. Sammanfattningsvis konstaterar vi att begreppet beprövad erfarenhet härrörande från såväl lärar- som sjuksköterskeutbildning tolkats och beskrivits från flera olika perspektiv och på intet sätt ger någon enhetlig bild.

Dartsch, Gatel och Lundh (2003) menar att det allra enklaste syftet med att det finns VFU är att den skall ge exempelvis sjuksköterskestudenterna mental och manuell skicklighet i ett högt professionaliserat yrke. Den mentala förmågan att bedöma och vidta adekvata omvårdnadsåtgärder, måste läras i autentisk miljö, det vill säga i det praktiska arbetet (Sarvimäki, 1986). Lauvås och Handal (2004) menar att den praktiska yrkesteorin innehåller mycket införstådd kunskap bland annat en stor del förtrogenhetskunskap kopplat till den egna traditionen eller området. Påståendekunskap, som kommer från teorier som avser bestämma praktiska handlingar, är av ringa värde om det inte förenas med praktisk yrkest teori, som innehåller den ofrånkomliga förtrogenhetskunskapen (ibid.). Rolf (2011) lyfter fram att det är svårt att åtskilja påstående-, färdighets-, och förtrogenhetskunskap eftersom dessa kunskaper är så sammanflätade vilket ibland relateras till så kallad tyst kunskap. Malmberg (2006, s. 42) argumenterar för att kunskap inte är fast och autonom utan skall ses som något som konstrueras och rekonstrueras mellan deltagare i specifika kontexter. Det kan vara värdefullt att sätta fokus på kunskande istället för kunskap, då det gäller beprövad erfarenhet där aktiviteten sätts i centrum. Vår idé med föreliggande studie är att utifrån de olika resonemang som förs kring begreppet beprövad erfarenhet fråga ett antal yrkesutövare hur de förstår begreppet relaterat till sin yrkesutövning och den handledning som sker under studenters verksamhetsförlagda tid.

TEORETISK RAM OCH METOD

Schön (1991) relaterar till den tysta kunskapen där skickliga handlingar i yrkesutövningen är svåra att verbalt formulera. Vi har tidigare redovisat att förståelsen av begreppet beprövad erfarenhet är komplex. Frågan har varit vilken teori som skulle kunna anläggas till analysen av data. Vi har i texten ovan berört flera av dessa och vi hade även kunnat närma oss området utifrån systemteoretiska perspektiv. Vi valde istället att söka i Deweys texter med anledning av att Dewey var en av de ursprungliga filosoferna som problematiserat utbildning i handling. Dewey (2005, s. 325) definierar erfarenhet som 'de aktiva relationer som existerar mellan en människa och hennes naturliga och sociala omgivning'. Han menar vidare att erfarenhet inte är något slumpartat utan att dessa aktiva relationer av handlingar är medvetna och fokuserar innebörd och relationer. Dewey menar att människan utifrån denna uppmärksammade erfarenhet prövar dess giltighet genom att prövningen har ett syfte och styrs av rationella metoder. Han anser vidare att erfarenheten blir rationellt signifikant när vi får insikten att erfarenheten inte är slumpmässig utan ses som konsekvenser av den gjorda prövningen. Dewey riktar kritik mot samtida undervisning som bedrevs och menar att elever (studenter, förf. anm.) aktivt och reflekterande ska skaffa sig erfarenheter istället för att enbart uppmuntras till att absorbera kunskap. Ett annat sätt att uttrycka det är att istället för fokus på samband läggs fokus på sakinnehåll. Han betonar att fokus på samband i undervisningen kan leda till vad han kallar för en förfining av erfarenheten, att erfarenheten kommer från reflekterande 'par excellence' (Dewey, 2005). I denna studie utgår vi från vår förståelse av Dewey när vi relaterar till de tre begreppen erfarenhet, prövad erfarenhet och beprövad erfarenhet. Vi tar utgångspunkt i Deweys teorier vilka är grundade i ungdomsskolan, men i analysen utgår vi från prover vi dem mot utsagor gjorda av VFU-handledare i såväl lärar- som sjuksköterskeutbildning.

Vi har använt oss av en kvalitativ design och som datainsamlingsmetod används individuella intervjuer (Kvale, 1996). Intervjuerna har ägt rum både i vård- och skolkontext. I den semistrukturerade intervjuformen valdes frågor vilka kunde ställas direkt mot syftet av studien (Polit & Beck, 2008). Intervjufrågorna följde tre teman; erfarenhet, prövad erfarenhet och beprövad erfarenhet. Urvalet utgjordes av erfarna yrkesutövande VFU-handledare för lärar- och sjuksköterskestudenter. Intervjuerna har gjorts på två olika högskolor med elva kvinnor och sex män från ett lärarprogram, samt två kvinnor och en man från ett sjuksköterskeprogram. Insamlad data har bearbetats med utgångspunkt i en kvalitativ innehållsanalys med speciellt fokus på personers erfarenheter, reflektioner och attityder (Graneheim & Lundman, 2004). Analysen är tolkad och sammanställd efter ovan nämnda tema och fokuserar på likheter inom och skillnader mellan olika delar av de intervjuades utsagor och utmynnar i olika karaktärer av teman. Data är analyserad utifrån hur handledarna uppfattar fenomenet beprövad erfarenhet i en verksamhetsförlagd utbildningskontext.

RESULTAT

Resultatet åskådliggör vår sammansatta förståelse med hänsyn till erfarenhet, prövad erfarenhet och beprövad erfarenhet, så som det visar sig i utsagorna från handledare i lärar- och sjuksköterskeutbildningar. Vi kan konstatera att flera av de intervjuade ofta gett exempel från alla nedanstående teman och att alla intervjuade bidragit med utsagor vilka kunnat kategoriseras i olika karaktärer. Resultatet är tolkat och ställt samman av samtliga tjugo intervjuer men på grund av rikedom av citat har dessa för läsbarhetens skull begränsats i omfattning. Sammanfattningsvis har utfallet kunnat beskrivas på tre olika nivåer och vad som karaktäriserar dessa (Tabell 1).

Tabell 1. Utfallet av intervjuutsagor hur begreppet erfarenhet i en lärar- och sjuksköterskeutbildningskontext kan beskrivas på tre olika nivåer och vad som karaktäriserar dessa.

	Karaktär
Erfarenhet	Livsgrundad och tidigare yrkesgrundad Konkret Intuitiv Individuell
Prövad erfarenhet	Omsatt Reflekterad Individuell
Beprövad erfarenhet	Systematiserad Analyserad Kollektiv

ERFARENHET

Den livsgrundade erfarenheten och tidigare yrkesgrundade

I denna kategori har erfarenheten en karaktär av att uppfattas som att hela människans liv är av betydelse för de erfarenheter man gör i sin yrkesutövning. En handledare för lärarstudenter uttrycker det som 'det man har gjort innan och runt omkring även utanför skolan (L1). En annan handledare uttrycker det som att erfarenhet är något man får med sig från alla situationer man är med om.

All erfarenhet är inte enkel, men alla situationer lär man sig ju av och det skapar erfarenhet. Man har något att falla tillbaka på både mentalt och praktiskt och det måste man skaffa sig, ingenting kommer gratis. Ibland får man jobba hårt för det, ibland är det enklare... man lär sig mycket på vägen och det är väl däri erfarenheten ligger (L2)

Ett liknande uttalande kommer från en handledare inom sjuksköterskeprogrammet:

Erfarenheten är vad du bär med dig från ditt liv... kommer du från ett hem med en uppväxt där du haft tragedier och olycka så bär du med dig denna erfarenhet och det kan göra att du ser annorlunda på saker då du kommer ut (S1)

Ännu ett citat vilket härrör från tidigare yrkeserfarenhet:

Det uppstår akuta saker eller situationer på sjön som kan ändra sig till urakut precis som i vården och det är viktigt att lära sig att inte stressa upp sig... och försöka hålla sig lugn (S3)

Av dessa utsagor kan vi förstå att de intervjuade i yrkeserfarenheten också införlivar sådant som har med en allmän livserfarenhet och tidigare yrkeslivserfarenhet att göra. Den tas inte för given utan den livsgrundade livserfarenheten och yrkeserfarenhet är betydelsefull och utgör en del av såväl yrkesutövning som handledningstillfällen.

Den konkreta erfarenheten

Erfarenhet karaktäriseras också genom exempel hämtade direkt från verksamhetsutövningen. Den personliga samlade yrkeskunskapen benämns av två av de intervjuade lärarna som att ha en 'ryggsäck' som 'alltid bärs på ryggen och ständigt fylls på' och där nya verktyg kan hämtas och testas. Med hänsyftning till nuvarande mentorsgrupp som hon handleder säger en av dem att 'då är erfarenheten skön och trygg att ha med sig för då kan jag plocka upp nästa verktyg och testa det' (L3). 'Banken' av erfarenheter är ett annat uttryck som en av lärarhandledarna använder som liknande begrepp (L4). Ett annat exempel är en lärarhandledare vilken exemplifierar med engelskundervisningen 'från början var det fokus på grammatik men jag tyckte inte det fungerade så i klassundervisningen använde vi samtalet mer' (L5). En annan handledare benämner erfarenheten som en 'livsstil' där hon både i arbete och i vardagsliv har öronen öppna för material och idéer som kan användas i lärararbetet. Hon säger:

... man samlar grejer, man samlar på idéer... det här kan jag använda... man får utlopp för sin kreativitet, det kan räcka att har hört något på radion (L6)

Handledaren ombads under intervjun att exemplifiera när hon var så säker i sin roll att hon kunde utpeka vad som är en oomtvistlig erfarenhet vilken hon delger lärarstudenterna. Hon säger:

Ja, exempel är när vi samtalar om mötet med föräldrarna. Då är det du som lärare som bestämmer spelplanen och att man ska uppträda bestämt när man exempelvis redogör för vad som står i läroplanen ... vidare så är man ganska säker på sin sak när det gäller att undervisa i basfärdigheter som att läsa och skriva. Här utgår jag från min erfarenhet... men jag har lite svårare att handleda mot NO-ämnena, här är det bra om studenterna själva kommer med förslag och prover (L7)

Hos andra intervjuade uttrycks konkreta handledningserfarenheter som något som man har:

Det kan vara att åka med en klass någon annanstans med buss till exempel, att vara lite förutseende, förebygga, tala om vad som ska hända och vad som gäller. Man har mycket igen på det... erfarenheter det finns ju hur mycket som helst. Det är sådana grejer som underlättar och gör att det går lite smidigt, man ramlar inte i de där fällorna hela tiden... man vet lite hur man ska förebygga saker så man inte hamnar där (L8)

Det tycks som om erfarenheten än något man under en längre tid utvecklat tankar kring och som på så sätt är lätt tillgängligt och kan relateras till konkreta erfarenheter som i sin tur kan förmedlas. På liknande sätt återfinns erfarenhetsexempel som relateras till en konkret närhet till yrkesutövningen gällande också handledare för sjuksköterskor. En av de intervjuade menar att erfarenheter

... är saker och ting som man har lärt sig genom att jobba genom att man har frågat någon eller att själv ha gjort ett misstag och lärt sig av det... eller någon har berättat något för en utan att man egentligen har frågat ... ja frågor man lär sig i arbetslivet... sådana saker som man inte alltid kan läsa sig till (S3)

Två av de intervjuade handledarna konkretiserar erfarenheten på följande sätt:

Vi använde en speciell gel och upptäckte att det läkte snabbare... ja det bildade snabbare ny hud... så det var bra och det fastnade inte där man hade gjort tagställen (S1)

Patienter har inte riktigt de krafterna på grund av lungfunktionsnedsättningen. De behöver mer tid på sig för att göra olika saker, till exempel att äta, borsta tänder. Ja andningen tar väldigt mycket energi från patienterna (S3)

De intervjuade kan från sin yrkesutövning ge exempel på konkreta erfarenheter som de själva upplevt och som de i sin tur kan konkretisera beskrivningen av yrket med för de studenter som de handleder.

Den intuitiva erfarenheten

Den intuitiva erfarenheten uttrycks av något som exempelvis handledaren har med sig, ett 'instinktivt' handlande, en 'ryggmärgskänsla', vilken i handledningssituationer kräver eftertanke för att kunna 'kläs i ord' för studenten som har sett beteendet från handledaren och vill ha det förklarad. Den erfarenhet som man skaffar sig efter lärarutbildningen automatiseras i form av handlingsmönster. En av lärarna i studien beskriver det som att:

... man har det med sig. Man vet instinktivt hur man ska hantera en situation... erfarenheten, det är också en del av lärarutbildningen. Den tar inte slut efter 4,5 år på högskola och universitet, utan det är nästan där utbildningen börjar (L9)

En annan av de intervjuade lärarna illustrerar den intuitiva erfarenheten med ett exempel från en annan yrkeskategori:

... vilar på ju äldre man blir! När man gör misstag, man lyckas inte möta alla elever alltid- enfaldigt att tro något annat... man är hyfsat duktig. Exempelvis en bilmekaniker... får in en bil som inte går bra. En ny måste pilla med allting möjligt! En erfaren bilmekaniker kan lyssna: Det låter som det är det här... går direkt på problemet! (L11)

Också i handledningen av blivande sjuksköterskor återfinns det vi kan förstå som en intuitiv erfarenhet när en patient söker för något besvär. En av handledarna säger under intervjun:

Ja det här vi sa innan... att patienten är sjuk men kräver inga omedelbara åtgärder... för patienten är inte så sjuk att det krävs att jag gör något genast... det kommer med erfarenhet tycker jag (S2)

Under en senare del av intervjun kommer hon också in på frågan om olika yrkesutövares kompetens grundad i erfarenheten och uttryckt i en intuitiv erfarenhet:

Vi pratar mycket om erfarenhet med studenterna och hur det påverkar vården man ger... ja det sättet man tänker på... våra undersköterskor är väldigt duktiga och kompetenta för de har varit här länge. De har inte den formella utbildningen för att handha det ... men de har delegation på det för att de har erfarenheten i fingrarna de vet vad de pysslar med (S2)

Såväl lärar- som sjuksköterskehandledare beskriver i ovanstående citat sin upplevelse av att det finns en outtalad erfarenhet som används i yrket och som vi här betecknat som intuitiv. Sammanfattningsvis beskrivs erfarenhet utifrån såväl att vara livsgrundad som intuitiv samtidigt som den ofta kan konkretiseras utifrån en daglig verksamhetsutövning. Den beskrivs huvudsakligen från ett individuellt perspektiv.

PRÖVAD ERFARENHET

Den omsatta och prövade erfarenheten

Det finns i intervjuerna även en annan erfarenhet vilken kan tolkas som en prövad erfarenhet. Ett uttryck för detta är när en handledare beskriver att en sådan erfarenhet uppstår när, 'jag fått pröva mina idéer och att man har en grund som man hela tiden modifierar' (L12). En annan av handledarna i studien beskriver att denna erfarenhet ibland kan komma från böcker men att det är först när hon har prövat det några gånger och ser att det fungerar som det av henne uppfattas som prövad erfarenhet. Hon säger att:

Det är något jag har gjort själv, någonting jag har använt mig av i min faktiska verklighet. Det kan vara sådant jag har läst, något jag har diskuterat med kollegor innan. Men det är när jag faktiskt har gjort det praktiskt ett antal gånger som jag faktiskt har prövat erfarenheten då (L3)

En annan lärarhandledare menar att det handlar om att gå in i olika situationer med en tanke bakom det man gör:

Jag kan ha lång erfarenhet i min lärarkarriär, men det betyder inte att jag har varit med om alla situationer som uppstår. Men vissa situationer återkommer och då blir det väl prövad erfarenhet att jag har liksom testat mig fram till vilken väg jag ska möta den här eleven på med den här problematiken eller den här föräldrarnas som kommer med den här attityden (L13)

En annan av de intervjuade lärarhandledarna säger:

Jag har haft kollegor som har börjat med grammatik [engelska, vår anm.] i åk 4... och jag säger nej, jag har testat och sett att barn som... om man börjar prata regler så vågar dom inte prata... så där har jag is i magen. Det händer att jag väntar fram till sexan... vi tar exempel och vi jobbar, men vi pratar aldrig grammatik (L14)

Omsatt och prövad erfarenhet visar sig också i utsagorna från handledare för sjuksköterskorna:

Ja vi läser om omvårdnadsteoretiker, sjukdomar, behandlingar, omvårdnadsåtgärder och så kommer man ut i verkligheten och ser hur det faktiskt fungerar... ja det är faktiskt det vi gör... exempelvis om en patient har hjärtsvikt kan de sättas i ett hjärtsängsläge och då får de lättare att andas och de åtgärderna som de har läst om i skolan fungerar faktiskt och hjälper patienten (S2)

hon fortsätter

... då tänker jag på det här med Learning by doing ... att man provar sig fram att det här funkar och sedan att... ja, sedan har jag kanske kollegor som har jobbat längre som har provat och vet att det här fungerar ... eller inte (S2)

I en annan intervju framträder det en bild av att det blir prövad erfarenhet när man provat något som kan härledas till forskning. Intervjupersonen hävdar att

... det som dyker upp i mitt huvud det är ju vetenskapliga fakta ... ja det som är forskat fram genom olika studier ... eller kanske inte tillräckligt forskat fram men väldigt många vittnar om att om man gör på det här viset så blir det rätt (S3)

Vidare ger samma intervjuperson ett exempel hur man utprovat arbetsrutiner kring olika checklistor.

Vi har upprättat checklistor ... ja vad vi skall tänka på när vi får in en patient som skall ha blod eller göra punktion av en lungtumör osv... jag och en kollega skrev ner hur vi själva går till väga och sedan använde vi dessa checklistor en tid och sedan fick kollegorna komma med åsikter och så ändrade vi om det ... ja så det är väl någon form av erfarenhet (S3)

Den ovan beskrivna erfarenheten förstår vi som att den är omsatt och prövad i verksamheten på olika sätt eller som en av lärarhandledarna säger 'erfarenhet som man varit med om en gång men innan man integrerar det i sin yrkesvardag är det liksom ett steg till' (L14), vilket då kan förstås som hennes prövade erfarenhet. Ibland använder sig intervjupersonerna av begreppet beprövad erfarenhet som en beteckning på det som vi tolkar som en prövad erfarenhet.

Den reflekterade och prövade erfarenheten

Ett annat perspektiv är en prövad erfarenhet i vilken det hävdas att reflektion, tankar och slutsatser utgör viktiga beståndsdelar i den prövade erfarenheten. Handledaren nedan (L1) menar att det är något som förändrats och prövats i verksamhetsutövningen. Hon säger att

... prövad erfarenhet - då har jag testat det här någon gång. Jag har reflekterat över någonting som jag har gjort och gått vidare och kanske gjort det en gång till (L1)

På liknande sätt uttrycker sig en annan av lärarhandledarna, vilken poängterar vikten av att reflektera och analysera över vad hon gör (L15). En annan av de intervjuade menar att

... i den beprövade erfarenheten har du lärt, utvärderat och format något nytt. Erfarenhet... då jag varit med om en bilolycka, kör jag långsammare för det? Gör inget med den! Prövad erfarenhet, om man gör erfarenheter, drar slutsatser... drar man ingen slutsats av det så kan det aldrig bli någon beprövad erfarenhet. Din kunskap förändras (L11)

Ovanstående citat visar att det finns ett resonemang där en prövad erfarenhet inte bara omsätts och provas konkret, utan att prövad erfarenhet också kan vara reflekterad vilket bland annat sker genom analys, utvärdering och dragna slutsatser. En handledare från vården beskriver reflektioner vid utprovning av sårvårdsartiklar.

Jag har sårvårdsutbildningen... vi diskuterar olika sår, salvor och bandage... och vi tittar över olika bandage som vi har eller kan använda och om de är testade... ja bra saker att använda som man provat och beprövat ja rent medicinskt också (S1)

Sammanfattningsvis tyder utsagorna på att själva begreppen används på olika sätt och med olika mening av olika individer, men kan även vara olika individers prövade erfarenheter som slås ihop under diskussion runt ett givet ämne. Vi förstår också utsagorna ovan som något som kan relateras till en individuell karaktär av prövad erfarenhet.

BEPRÖVAD ERFARENHET

Systematiserad

I följande utsagor beskrivs den tredje nivån av yrkesrelaterad erfarenhet vilken vi har valt att kalla den beprövade erfarenheten. Beskrivningarna visar att den har en systematiserad, analyserad och kollektiv karaktär. I följande utsaga uppfattas den beprövade erfarenheten som något som är utarbetat, exempelvis ett arbetssätt som är förankrat på arbetsplatsen. Intervjupersonen ger exempel på att arbetslaget arbetat med 'Trageton' (att skriva sig till läsning) och olika screeningstester och betonar att forskning ligger bakom den beprövade erfarenheten. Hon menar att

... prövad erfarenhet är mer att jag provat det själv och beprövat... är forskningsbaserat, det är väldigt utarbetat. Det är kanske är något vi i arbetslaget har jobbat fram ihop och som vi jobbat med i många år (L3)

På liknande sätt uttrycker ytterligare en av lärarhandledarna att

beprövad måste väl ändå vara att den är utarbetad och genomlyst på något sätt, det finns nästan en färdig mindmall, något färdigt att följa... det är inte något jag har skapat själv, det ligger djupare (L6)

Vi finner på liknande sätt den kollektivt beprövade erfarenheten uttryckt under handledning av blivande sjuksköterskor:

Det som är beprövat är inte alltid dokumenterat eller forskat på... ja som injektion Teofyllamin som vi ger till våra patienter för att det skall ha effekt på luftrören att de vidgas... men det finns ingen forskning som säger att det skulle vara bra... men vi gör det för att det funkar ..., sedan är frågan om det funkar för att patienten tror att det skall funka ... eller för att vi tror det skall funka ... eller att det funkar av någon annan anledning (S2)

Samma handledare uttrycker också en skillnad mellan just den vetenskapliga forskningen och den beprövade erfarenheten och säger att 'det vi i så ifall pratar om är att, ja allting skall det forskas på..., men vi vet ju att det funkar ..., varför skall vi då hålla på att forska på det? Det är i så fall åt det hållet snarare som vi pratar'. En annan handledare för blivande sjuksköterskor menar att

... det kan vara utvärderingar av olika saker som dokumenterade på som inte behöver vara forskning..., för många år sedan gjordes tester på om honung var bra i sår (S1)

Utsagorna kan tolkas som att det rör sig om att beprövad erfarenhet utgörs av systematiserad verksamhet och som är relaterad till en kollektiv verksamhet, såväl inom lärar- som sjuksköterskeverksamhet.

Analyserad

I utsagorna kring beprövad erfarenhet finns också ett poängterande av att den också kan ha en mer reflekterad och analyserad karaktär samtidigt som den är ett uttryck för det kollektiva. En av lärarhandledarna (L4) beskriver det som att man måste jämföra den egna erfarenheten med något och beprövad erfarenhet blir det om någon annan också har kommit fram till det, det kollektiva poängteras. En av lärarhandledarna ser den beprövade erfarenheten som något som tas över från någon annan som testat något och funnit att det fungerat. I handledningssituationer uttrycker han att det kan röra sig om planering av lektioner när hans beprövade erfarenhet används men säger samtidigt att det kan vara svårt att veta vad han praktiskt har tagit av andra. Han säger vidare att

... någonting som någon annan har provat och reflekterat över detta och sedan kommer till mig och säger att du kan göra så här, prova detta. Det är jättebra och så använder jag samma sak och köper detta och därefter reflekterar jag över det (L1)

En annan lärarhandledare säger utifrån en handledningssituation att

... när studenten var här det var också en sådan grej jag lärde mig utav att se både när hon gjorde bra saker och sånt som jag kunde reagera på att jag inte tyckte var så bra... Varför tyckte jag så? Få reflektera över det... då fick jag dra ett varv med mig själv. När jag fick stå och förklara för henne – hon ifrågasatte ju mig och då fick jag också tänka ett varv till och då fick jag förklara min erfarenhet och hur jag hade kommit fram till det (L8)

Hon utvecklar resonemanget vidare:

Beprövad... att det är många som har testat och kommit fram till samma sak... större, djupare mer analys av erfarenhet... men beprövad erfarenhet... för ska man kunna slå ihop mångas erfarenhet så behöver det vara någon som sammanställer det ... det görs ju via forskning till exempel som du nu går ut och intervjuar så här och får ihop mångas erfarenhet och hur de tänker kring en fråga och vad de har kommit fram till... för mig känns det som det är mer är beprövad erfarenhet då är det så många som har gjort det tillsammans och kommit fram till samma sak... det känns som om det behöver va lite mer... lite mer kött på benen... för att kunna säga att det här är nästan en sanning, så här är det! Det är vår erfarenhet, mångas erfarenhet (L8)

Liknande tankar återfinns hos en sjuksköterskehandledare som pekar på att omvårdnadspersonalen kan analysera hur en patient mår under användandet av en medicinteknisk apparat.

Ja beroende på vilka inställningar som man har på maskinen så mår patienten bättre eller sämre och det är väldigt individuellt hos patienterna... det var inget som jag visste innan för jag trodde att det fanns vissa grundinställningar... doktorn ordinerar en volym som de vill att patienten skall komma upp i och en mål saturation och så hanterar vi maskinen efter hur patienten mår (S2)

Sammanfattningsvis tolkar vi utsagorna ovan som att en beprövad erfarenhet karaktäriseras av att den är systematiserad, analyserad och kollektiv till sin karaktär. Slutsatsen av beprövad erfarenhet som begrepp är att det grundar sig på helhetsuppfattad erfarenhet vilken är livsgrundad, konkret, intuitiv och individuell till sin karaktär. Vidare karaktäriseras den av att den individuellt har prövats i verksamheten samt att beprövad erfarenhet kan förstås som att den dessutom är systematiserad och analyserad. Beprövad erfarenhet kan därför uppfattas utifrån alla sina tre nivåer med dess olika karaktärer.

DISKUSSION

Studiens syfte var att beskriva och förstå vad som utgör kärnan i begreppet beprövad erfarenhet i en VFU-handledares kontext. Avsikten var också att bidra med kunskap på ett område som ofta används i retoriken kring yrkesutbildningar och yrkesutövande, men som inte varit så belyst i tidigare forskning med fokus på att sätta ord på vad beprövad erfarenhet kan innebära (Eriksson, 2009). Resultatet av analyserna av intervjuerna speglar den svårighet och den osäkerhet i att definiera vad begreppet beprövad erfarenhet står för och att det är ett begrepp som inte på djupet diskuterats i olika verksamheter där begreppet används. Respondenterna tar sin empiri som utgångspunkt när de försöker att förklara betydelsen av begreppet och genom ett resonemang med sig själva likt en trattform smalnar in begreppet med början i erfarenhet, prövad erfarenhet och beprövad erfarenhet. Genom testning och prövning och i samspel med andra kollegor, studenter, elever/patienter under en längre tid, anser respondenterna att de har fått en beprövad erfarenhet som kvalitativt har utvecklat deras professionella förhållningssätt i vardagsarbetet. Studiens slutsats är att beprövad erfarenhet bör ses utifrån vad som karaktäriserar alla de tre nivåer som beskrivits. Erfarna handledare från såväl lärar- som sjuksköterskeutbildningen har genom sina beskrivningar möjliggjort en förståelse av begreppet på ett mer fördjupat sätt, än som inledningsvis redovisats.

Beprövad erfarenhet är ett begrepp som används på olika sätt och med olika teoretiska bakgrunder. Att på ett djupare plan förstå beprövad erfarenhet som en kvalitativ ökning av den professionella kompetensen går jämsides med det som Benner (1993) beskrivit som att gå från novis till expert. Förväntningarna på handledare inom de två yrkesgrupperna som berörts i studien är också att handledningsmeriterna kan sökas i dessa begrepp och det önskvärda är studentens möte med en handledare, vilken är vad vi skulle kalla för en medveten expert, det vill säga en handledare vilken är väl medveten om vilken karaktär av erfarenhet hon leder utifrån. Resultatet av studien visar också att Deweys (2005) huvudteser om erfarenhet som 'de aktiva relationer som existerar mellan en människa och hennes naturliga och sociala omgivningar', samt att erfarenhet inte är något slumpartat

utan istället att dessa aktiva relationer av handlingar är medvetna och fokuserar innebörd och relationer väl korrelerar med karaktärer i studiens första tema. Även studiens andra tema tycks överensstämma med Deweys, där han menar att människan utifrån denna uppmärksammade erfarenhet också prövar dess giltighet, genom att prövningen har ett syfte och styrs av rationella metoder. Vidare skriver han att erfarenheten blir rationellt signifikant när vi får insikten att erfarenheten inte är slumpmässig utan ses som konsekvenser av den gjorda prövningen. Detta kan tolkas som om det sker på det individuella planet och att Deweys tre 'nivåer' återfinns i studiens första två teman. Däremot ger denna studie anledning till att gå utöver Deweys tolkning av erfarenhet, där vi finner att de intervjuade lägger ett kollektivt perspektiv på den systematiserade och analyserade erfarenheten varvid vi benämner just denna som den 'beprövade erfarenheten'.

Ett allmänt kritiskt perspektiv är att statliga myndigheter tycks använda ett begrepp som vi antar är mer präglat av ideologisk retorik än av begreppslik precision (SFS, 1992, 2010). Detta för med all sannolikhet med sig olika negativa konsekvenser för såväl utbildning som yrkesutövande. Under studien gavs möjligheten att intervjua erfarna handledare från två olika yrkesgrupper och begreppet beprövad erfarenhet används ofta i båda yrkessammanhangen och vi bedömer att begreppet beprövad erfarenhet genom två olika yrkesgruppers perspektiv ändå har jämförbara centrala karaktärer, vilka dock härleds med olika exempel kännetecknande för respektive yrkesgrupp. Förhoppningen är att kunskapen vilken redovisats från området och de nya frågor som genereras, skall öka medvetenheten kring begreppet hos handledare och studenter, samt lärare på universitet och högskola, men inte minst hos myndigheter som mer använder begreppet utifrån god retorik. Speciellt bör handledningssituationer under VFU uppmärksammas. I dessa är vårt antagande att handledare och student diskuterar olika situationer utifrån just handledarens erfarenheter. Det kan anses centralt för handledningens kvalitet att handledarna är medvetna på vilken grund de argumenterar utifrån. Vi hoppas att denna studies resultat i första hand kan utgöra ett stöd för en kritisk analys av den egna verksamheten i relation till studentens VFU. En annan förhoppning är att begreppet mer frekvent lyfts fram i diskussioner både inne på campus och ute i skol- respektive vårdverksamhet som därigenom kan leda fram till att bland annat den 'tysta-veta-när kunskapen', vilket beskrivits som intuitiv kunskap, både tydliggörs och blir synliggjord och att båda verksamheter planeras utifrån både vetenskap och beprövad erfarenhet. Fortsatt forskning inom området bör inrymma frågor om integrativa möjligheter av att synliggöra den verksamhetsförlagda och högskoleförlagda utbildningens relation och nödvändighet i utvecklandet av yrkes-skicklighet.

REFERENSER

- Alerby, E., Arnqvist, A., Fryk, L., Hansson, M., Kroksmark, T., Pramling, N., Nordenfors, M., Robertsson, C. & Wallerstedt, C. (2010) *Utbildning på vetenskaplig grund*. Stockholm: Stiftelsen SAF/Läraryrket.
- Benner, P. (1993) *Från novis till expert- mästerskap och talang i omvårdnadsarbetet*. Lund: Studentlitteratur.
- Bengtsson, J. (1995) What is reflection? On reflection in the teaching profession and teacher education. *Teachers and Teaching: theory and practice*, 1(1) 23-32.
- Bowden, J. & Marton, F. (1998) *The University of learning. Beyond quality and competence*. London: Kogan Page.
- Bron, A., & Wilhelmsson, L. (2005) *Lärprocesser i högre utbildning*. Stockholm: Liber AB.
- Dartsch, K., Gatel, M., & Lundh, K. (2003) Verksamhetsförlagd utbildning- en metod i perspektivet arbetsintegrerat lärande i omvårdnad. *Theoria, Journal of Nursing Theory*, 12(1), 3-11.
- Dewey, J. (2005) *Demokrati och utbildning*. Göteborg: Daidalos.
- Dimenäs, J. (2010) Beyond dichotomization – A different way of understanding Work Integrated Learning. *The Journal of Cooperative Education and Internships*, 2(44), 43-49.
- Eriksson, A. (2009) *Om teori och praktik i lärutbildning: en etnografisk och diskursanalytisk studie*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Erlanson, P., & Beach, D. (2008) The ambivalence of reflection – rereading Schön. *Reflective Practice*, 4(9), 409-421.
- Franck, E. (2000) Högskolan – utmanare eller utmanad när samhället förändras. I Högskoleverket (2001), *Ribban på rätt nivå: sju inlägg om högskolemässighet* (s. 21-28). Stockholm: Högskoleverket.
- Graneheim, U.H., & Lundman, B (2004) Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nursing Education Today*, 24(2), 105-112.
- Gytz Olesen, S. (2011) Pierre Bourdieu. I S. Gytz Olesen & P. Möller Pedersen (Red.), *Pedagogik i ett sociologiskt perspektiv* (s. 141-170). Lund: Studentlitteratur.
- Gustavsson, B. (Red.) (2004) *Kunskap i det praktiska*. Lund: Studentlitteratur.
- Hartman, S. G. (2005) *Det pedagogiska kulturarvet: traditioner och idéer i svensk undervisningshistoria*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Hattie, J. (2009) *Visible Learning: A Synthesis of over 800 Meta-analyses Relating to Achievement*. London och New York: Routledge.
- Hegender, H. (2007) Lärutbildningens kunskapsmål för verksamhetsförlagd utbildning. Ett "mischmasch" av teori och praktik. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 12(3), 194-207.
- SFS (1992) SFS 1992:1434. *Högskolelagen*. Hämtad 27 september, 2011, från <https://lagen.nu/1992:1434#K1P2S2>
- Högskoleverket (2011) *Svensk-engelsk ordbok*. Hämtad 12 september, 2011, från http://www.hsv.se/densvenskahogskolan/svenskengelskordbok.4.47873ee11827f812de80_00359.html
- Högskoleverket (2001). *Ribban på rätt nivå. Sju inlägg om högskolemässighet*. Stockholm: Högskoleverket.
- Josefsson, I. (2001) Erfarenhetens plats i högre utbildning. Bilaga 3. I SOU 2001:107, *Yrkehögskoleutbildning – inriktning, utformning och kvalitetskriterier* (s. 212). Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Kroksmark, T. (2010) Skolans ödesfråga – Forskande lärare och en skola på vetenskaplig grund. I Alerby, E., Arnqvist, A. Fryk, L. Hansson, M., Kroksmark, T., Pramling, N., Nordenfors, M., Robertsson, C. & Wallerstedt, C. (Red.), *Utbildning på vetenskaplig grund*. Stockholm: Stiftelsen SAF/Läraryrket.

Kvale, S. (1996) *InterViews: An Introduction to Qualitative Research Interviewing*. Thousand Oaks: Sage.

Lauvås, P. & Handal, G. (2004) *Handledning och praktisk yrkesteor*. Lund: Studentlitteratur.

Levi, R. (1997) *Vad menas med beprövad erfarenhet?* Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU). Hämtad 30 november, 2011, från <http://www.sbu.se/sv/Vetenskap--Praxis/Vetenskap-och-praxis/2095/>

Lindberg, O. (1995) En möjlig lärarutbildning. I *Lära till lärare. En vänbok till Karl-Georg Ahlström* (s. 162-164). Stockholm: HLS Förlag.

Lönnheden, C. & Olstedt, E. (2005) Med erfarenhet som utgångspunkt. I A. Bron & L. Wilhelmsson (Red.), *Lärprocesser i högre utbildning* (s. 104-118). Stockholm: Liber AB.

Malmberg, C. (2006) *Kunskapsbygge på nätet: en studie av studenter i dialog*. Lärarutbildningen, Malmö högskola. Hämtad 27 september, 2011, från <http://dspace.mah.se:8080/handle/2043/7957>

Molander, B. (1996) *Kunskap i handling*. Göteborg: Daidalos.

Nationalencyklopedin (2005) *NE årsband*. Nationalencyklopedin: Sverige.

Polit, D. F. & Beck, C. T. (2008) *Nursing Research: Generating and assessing evidence for nursing practice* (8th ed.). Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.

Regeringskansliet (1999) *Prop. 1999/2000:135. En förnyad lärarutbildning*. Hämtad 9 december, 2011, från <http://www.regeringen.se/content/1/c/4/2/6/45/df80f045.pdf>

Rolf, B. (2011) *Procedurer och praktisk kunskap*. Inspelad Powerpoint, tillgänglig på http://distans.hkr.se/wid/BertilRolf/br_knowhowkompetens/br_knowhowkompetens.html

Rosenqvist, M. M. (2004) Den egna erfarenheten som grund i lärarutbildningen. *Utbildning och demokrati*, 13(1), 65-86.

Sarvimäki, A. (1986) *Skapande interaktion*. Forskningsrapport nr 10. Helsingfors svenska sjukvårdsinstitut, Helsingfors.

Schön, D.A. (1991) *The reflective practitioner: How professionals think in action*. New York: Basic Books.

Segersten, K. (2011) *Att utbildas till sjuksköterska. Perspektiv på lärande*. Stockholm: Natur och kultur.

SFS (2010) SFS 2010:800. *Skollagen*. Hämtad 9 november, 2011, från <http://www.riksdagen.se/webbnav/?nid=3911&bet=2010:800>

SOU (1999:63) *Att lära och leda: En lärarutbildning för samverkan och utveckling*. Utbildningsdepartementet. Hämtad 9 december, 2011, från <http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/24676>

Wallentin, L. & Rane, A. (2007) Nya metoder kan testas i studier. *Läkartidningen* 4(104), 199. Hämtad 30 november, 2011, från http://www.lakartidningen.se/store/articlepdf/5/5967/198_199.pdf

Wallentin, L., Mossberg, T., Eckerlund, I., Jacobsson, M., Rane, A. & Hernborg, A. (2007) Svårt att definiera beprövad erfarenhet. *Läkartidningen* 4(104), 198-199. Hämtad 30 november, 2011, från http://www.lakartidningen.se/store/articlepdf/5/5967/198_199.pdf

Wilhelmsson, L. (2001) Samtal för förändring av perspektiv. I H. Montgomery & B. Qvarsell (Red.), *Perspektiv och förståelse* (s. 254-278). Stockholm: Carlssons.